

(i) Printed Pages : 4 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

8	3	9	1
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	2	6
---	---	---	---

M.Ed. (Gen) 4th Semester

(2053)

LIFELONG LEARNING-IV (In all Mediums)

Paper-V, VI & VII-E08-LLL-IV

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note :— Attempt five questions in all, including Question No. IX in (Unit-V), which is compulsory. Select one question each from Unit-I to IV. All questions carry equal marks.

UNIT-I

- I. Discuss the need and importance of philosophical basis of Life-Long Education in the contemporary world. 14
- II. Describe the aims, need and importance of Adult and Continuing Education in the contemporary world. 14

UNIT-II

- III. Discuss the new initiatives in Adult and Continuing Education in India. 14
- IV. Write a detailed note on Sakshar Bharat Mission. 14

UNIT-III

- V. Define Andragogy. Describe its implications for Lifelong Learning. 14
- VI. Describe the different teaching methods for Adult Learners. Illustrate with examples. 14

UNIT-IV

- VII. Discuss the impact of lifelong education on formal education. 14
- VIII. Discuss the different research areas in Lifelong learning. 14

UNIT-V

- IX. Short answer type questions :
- (i) What is the scope of lifelong education ?
- (ii) What are the objectives of Total Literacy Campaign ?
- (iii) Which are the continuing education programmes for vocational education ?
- (iv) What are community colleges ? 3.5×4=14

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल पाँच प्रश्न करें। साथ ही (यूनिट-V) में प्रश्न नं IX जो कि अनिवार्य है। यूनिट-I से IV प्रत्येक में से एक प्रश्न का चयन करें। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

यूनिट-I

- I. समकालीन दुनिया में आजीवन शिक्षा के दार्शनिक आधार की आवश्यकता और महत्व पर चर्चा करें। 14
- II. समकालीन विश्व में प्रौढ़ और सतत शिक्षा के उद्देश्य, आवश्यकता और महत्व का वर्णन कीजिए। 14

यूनिट-II

- III. भारत में प्रौढ़ और सतत शिक्षा में नए पहलों पर चर्चा करें। 14
- IV. साक्षर भारत मिशन पर विस्तृत नोट लिखिए। 14

यूनिट-III

- V. एंड्रगॉंजी को परिभाषित करें। आजीवन सीखने के लिए इसके निहितार्थों का वर्णन कीजिए। 14
- VI. प्रौढ़ शिक्षार्थियों के लिए विभिन्न शिक्षण पद्धतियों का वर्णन करें। उदाहरणों के साथ समझाइए। 14

यूनिट-IV

- VII. औपचारिक शिक्षा पर आजीवन शिक्षा के प्रभाव की चर्चा कीजिए। 14
- VIII. आजीवन सीखने में विभिन्न शोध क्षेत्रों की चर्चा करें। 14

यूनिट-V

- IX. लघुउत्तरीय प्रकार के प्रश्न :
- (i) आजीवन शिक्षा का दायरा क्या है ?
- (ii) संपूर्ण साक्षरता अभियान के क्या उद्देश्य हैं ?
- (iii) व्यावसायिक शिक्षा के लिए सतत शिक्षा कार्यक्रम कौन से हैं ?
- (iv) सामुदायिक महाविद्यालय क्या हैं ? 3.5×4=14

(पंजाबी अठुवाद)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. IX (ਯੂਨਿਟ-V) ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ-I ਤੋਂ IV ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

- I. ਸਮਕਾਲੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਜੀਵਨ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14
- II. ਸਮਕਾਲੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਬਾਲਗ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ, ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-II

- III. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਲਗ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਠਵੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14
- IV. ਸਾਕਸ਼ਰ ਭਾਰਤ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-III

- V. ਐਂਡਰਾਗੋਜੀ (Andragogy) ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਲਈ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 14
- VI. ਬਾਲਗ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ। 14

ਯੂਨਿਟ-IV

- VII. ਰਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14
- VIII. ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੋਜ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-V

- IX. ਲਘੂ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :
- (i) ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (ii) ਕੁੱਲ ਸਾਖਰਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ ?
- (iii) ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ?
- (iv) ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਕਾਲਜ ਕੀ ਹਨ ? 3.5×4=14